

Tlačové správy 2024

< Štátne inštitúcie musia aj pri mimoriadnych situáciách dodržiavať transparentnosť a hospodárnosť

Publikované: 10.05.2024

Bratislava 10. mája 2024 – Fungovanie jednotlivých inštitúcií, zapojených do krízového riadenia počas pandémie spôsobenej ochorením COVID-19, je potrebné komplexne vyhodnotiť, a to aj na úrovni vlády. Zároveň na základe získaných poznatkov je nevyhnutné zmeniť legislatívu. Dôležité je jasne definovať práva a povinnosti všetkých aktérov počas mimoriadnych situácií, aby nevznikali ad hoc skupiny bez právnej legitimity. Tí, čo konajú, majú postupovať v zmysle legislatívy, aby neskôr neboli vystavovaní riziku trestnoprávneho konania, upozorňuje na základe doterajších kontrol a zistení Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR predseda Ľubomír Andrassy. Národná autorita pre externú kontrolu vypracovala zo zistení súhrnnú správu, ktorú zaslala premiérovi Robertovi Ficovi, ministerke zdravotníctva Zuzane Dolinkovej, predsedovi parlamentného zdravotníckeho výboru Vladimírovi Balážovi, hlavnej hygieničke Tatiane Červeňovej či vedeniu samosprávnych združení. Šéf kontrolórov zároveň pripomína, že „mimoriadnu situáciu Slovensko zvládlo vďaka aktívnemu nasadeniu samospráv a väčšinu zodpovedností prebrali hygienici a lekári.“

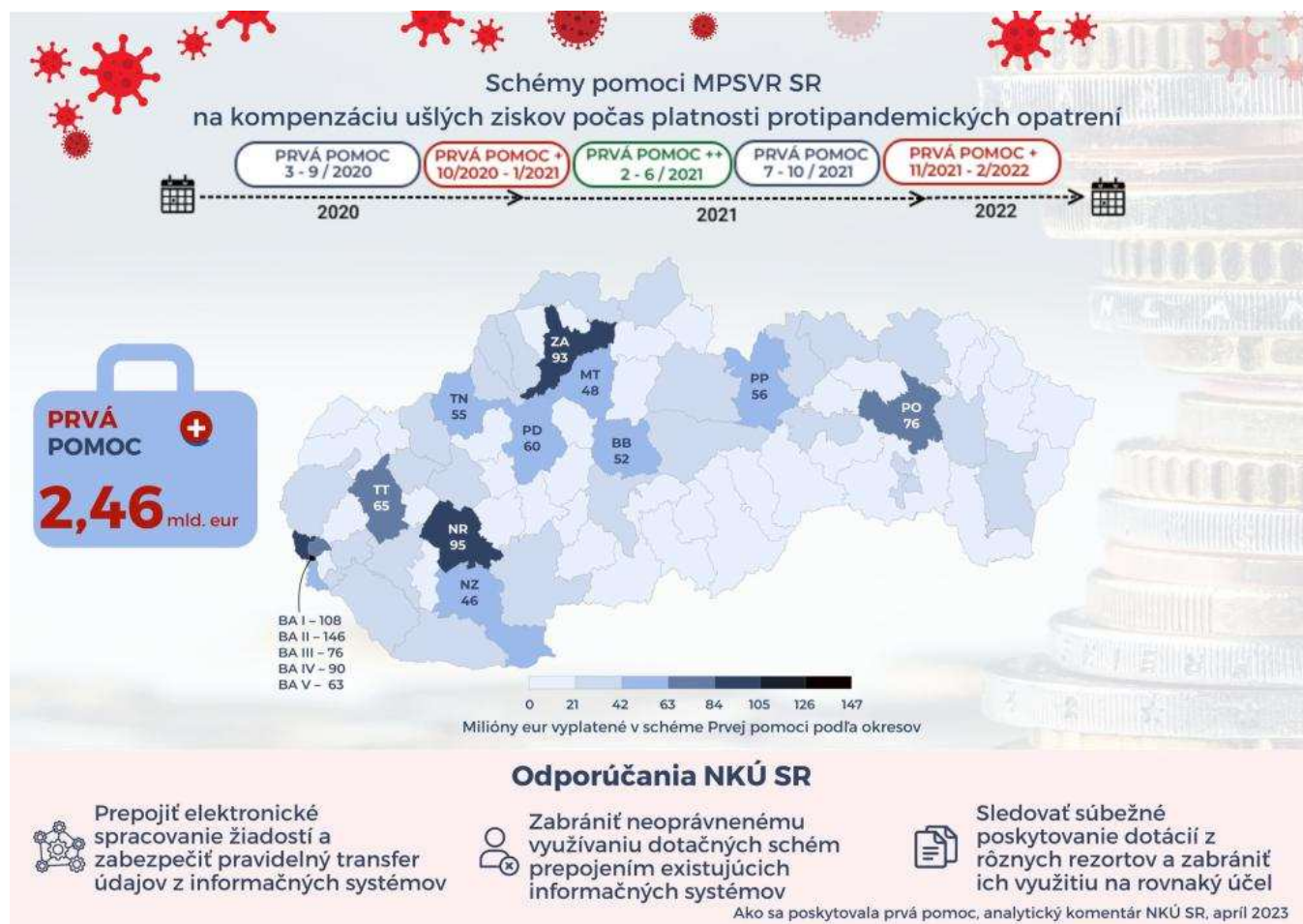
Prvý prípad ochorenia COVID-19 bol na Slovensku oficiálne zaznamenaný 6. marca 2020. Núdzový stav bol vyhlásený o 10 dní neskôr a počas nasledujúcich dvoch rokov boli prijímané rôzne opatrenia. NKÚ doteraz v súvislosti s pandemiou vykonal päť kontrol, tri analýzy a vybrané aspekty pandémie boli súčasťou stanovísk k návrhom štátneho rozpočtu a štátneho záverečného účtu. Aktivity úradu boli zamerané na riadenie pandémie a zabezpečenie potrebného materiálu, podnikateľskú sféru, školstvo, ale aj samosprávu. Zo zistení vyplývajú problémy spojené s efektívnosťou, hospodárnosťou a účelnosťou použitia financií počas pandémie. „Po prvej vlne pandémie neboli napriek upozorneniam prijaté také opatrenia, aby boli reakcie pri druhej vlne pružnejšie. Problémy pretrvávali v Správe štátnych hmotných rezerv, Bezpečnostnej rade, ale aj v Pandemickej komisii,“ upozornil Ľ. Andrassy. Aktuálne NKÚ finišuje s kontrolou nákupu, skladovania a likvidácie vakcín proti ochoreniu COVID-19. Výsledky tejto kontroly zašle nielen slovenským štátnym inštitúciám, ale aj Európskemu dvoru audítorov a Európskemu parlamentu. Analytici NKÚ sa tiež začali venovať zberu údajov o výdavkoch na mobilné odberové miesta, tzv. MOM-ky. Na základe rizikovej analýzy sa rozhodne o prípadnej kontrole.

Najvyšší kontrolný úrad SR v roku 2019, ešte pred vypuknutím pandémie, spolu s kontrolnými úradmi Maďarska, Poľska a Bieloruska robil kontrolu zameranú na ochranu obyvateľov pred infekčnými chorobami. Systém povinného očkovania, ktorý na Slovensku fungoval relatívne dobre a stabilne, je významnou súčasťou ochrany zdravia obyvateľstva. Kontrola národnej autority pre externú kontrolu ale odhalila v systéme ochrany pred infekčnými chorobami koncepčné, procesné a legislatívne nedostatky. Tie sa následne výrazne prejavili v čase pandémie, keď sa ukázala slabá elektronizácia systému, chýbali funkčné registre a databázy, ale aj prepojenie na Národné centrum zdravotníckych informácií. Analýza cien zdravotníckych pomôcok priniesla informáciu, že od roku 2008 do roku 2020 nebola v rámci Slovenska identifikovaná potreba žiadneho orgánu krízového riadenia doplniť pohotovostné zásoby o vybrané zdravotnícke pomôcky. Kontrolný úrad vtedy odporúčal koordinovať celoslovenskú databázu zdravotníckych pomôcok v rámci jednotlivých subjektov krízového riadenia, pričom zdôraznil potrebu „3 D“ - dostupnosť v systéme, disponibilitu v rezervách a distribúciu v kríze.

Pri kontrole Správy štátnych hmotných rezerv (SŠHR) v roku 2020 dospela národná autorita pre externú kontrolu k záveru, že kompetencie a procesy v tejto inštitúcii neboli nastavené správne a účinne. Orgány krízového riadenia nekonali, neplnili si svoje povinnosti a neprispeli k flexibilitě systému. Zároveň do činnosti SŠHR zasahovali aj orgány bez zákonného oprávnenia a v čase výkonu kontroly nebola táto inštitúcia dostatočne pripravená na pandémiu. „Správa štátnych hmotných rezerv nebola schopná vyskladniť zásoby, o ktorých použití rozhodla. Tento závažný nedostatok bol spôsobený nedostatočne nastavenými internými procesmi, najmä absenciou centrálného informačného systému a rozhodnutím obmedziť funkcionality ekonomického informačného systému svojím sklado,“ pripomenul šéf národných kontrolórov.

Kontrolóri sa pozreli aj na pomoc podnikateľom počas pandémie. Z kontroly vyplynulo, že pri schvaľovaní a prerozdeľovaní pomoci naprieč viacerými rezortami chýbal zastrešujúci koordinačný orgán Covid-pomoci, ktorý by usmerňoval poskytovateľov pomoci a zjednotil postupy. Informačné systémy rezortov neboli prepojené. Neexistoval jednotný register žiadateľov o podporu, ku ktorému by mali prístup zainteresované ministerstvá. Slabé kontrolné mechanizmy niektorých poskytovateľov pomoci, vrátane nízkeho počtu ex post kontrol, boli ďalším zistením kontrolórov. „Štát nebol pripravený na masívne a rýchle vyplácanie finančnej pomoci, ale na druhej strane je pozitívom transparentnosť samotného procesu poskytovania pomoci, ako aj jej administratívna nenáročnosť,“ zdôraznil Ľ. Andrassy. Z následnej analýzy k programu Prvej pomoci pre podnikateľov vyplynulo, že z celkovej poskytnutej pomoci počas pandémie vo výške takmer 2,5 mld. eur sa viac ako 71 % využilo na udržanie svojich zamestnancov a zvyšok čerpali samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO). „Prvú pomoc zužitkoval každý štvrtý registrovaný podnikateľský subjekt. Aj napriek mnohým počiatočným problémom schéma Prvej pomoci pomohla udržať pracovné miesta na Slovensku a podporila mnohých podnikateľov,“ dodal šéf kontrolórov.

Mimoriadna situácia spôsobená vypuknutím pandémie výrazne ovplyvnila aj činnosť miestnej samosprávy. Mestá a obce mali pri jej riešení nezastupiteľnú úlohu, preukázali schopnosť prijímať operatívne riešenia zohľadňujúc miestne pomery aj v čase, keď orgány krízového riadenia, prípadne ostatné relevantné orgány len diskutovali o možných opatreniach. Kontrolou sa zistilo, že najväčší dopad pandémie Covid-19 na rozpočty miest a obcí sa v roku 2020 prejavil pri výnosoch z dane z príjmov fyzických osôb. Viaceré samosprávy pristúpili k zvyšovaniu miestnych daní a poplatkov a tým čiastočne vyrovnávali výpadok daňových príjmov. „Okrem toho zlú finančnú situáciu obcí pomáhal riešiť štát aj bezúročnými pôžičkami, splácanie časti pôžičiek im nakoniec minulý rok vláda odpustila. Tu je otázne či táto forma pomoci bola tá najvhodnejšia,“ uviedol šéf národných kontrolórov. V súvislosti s covidovou pomocou podnikateľom a živnostníkom NKÚ upozorňoval, že z pomoci nemali byť vylúčené založené samosprávy. „Z nášho pohľadu nebolo správne vylúčiť zo schémy aktívnej pomoci podnikateľské subjekty, ktorých zakladateľom bola miestna samospráva, ako sú napríklad dopravné podniky či podniky verejnoprospešných služieb,“ dodal na vysvetlenie.

V súvislosti so školstvom sa kontrolóri pozreli na rozsah a adresnosť aktivít rezortu školstva pri zmiernovaní dopadov pandémie na vzdelávanie žiakov. „Počas prvej vlny pandémie Covid-19 nebolo do dištančného vzdelávania zapojených 52-tisíc (7,5 %) žiakov základných škôl a stredných škôl a takmer 128-tisíc (18,5 %) žiakov sa neučilo prostredníctvom internetu. Situácia bola kritická predovšetkým v školách s vysokým zastúpením žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a v špeciálnych školách,“ pripomenul predseda NKÚ SR. Ako jedno z opatrení na zmiernenie negatívneho vplyvu pandémie na vzdelávanie a výchovu žiakov spustilo ministerstvo školstva v marci 2021 projekt Spolu múdrejší, neskôr rezort finančne podporil tzv. letné školy. Oba projekty pokryli len malú časť žiakov, ktorých vzdelávanie bolo pandemiou obmedzené. „Je preto otázne či opatrenia rezortu na zmiernenie negatívneho vplyvu pandémie na vzdelávanie žiakov boli adekvátne a dostatočné,“ dodal predseda NKÚ SR.

Súhrnná správa NKÚ SR o pandémii Covid-19 tu: ([pdf, 1,3 MB](#))

Našli ste na stránke chybu?

[Správca Obsahu \(NKÚ SR\)](#)

[Technický prevádzkovateľ \(NKÚ SR\)](#)

[Zákon o NKÚ \(\[https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/39/vyhlasene_znenie.html\]\(https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/39/vyhlasene_znenie.html\)\)](https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/39/vyhlasene_znenie.html)

[Podanie Podnetu \(/podavanie-staznosti-podnetov-a-nych-podani\)](#)

[Podanie sťažnosti \(/staznost\)](#)

[Cookies \(/vyhlaseenie-o-cookies\)](#) [Kontakty \(/kontakt-pre-verejnos%C5%A5\)](#) [Mapa stránky \(/mapa-stranky\)](#)

[RSS Aktuality \(/sk/web/nku/aktuality/-/journal/rss/33855/66340\)](#)

[RSS Kontroly \(/sk/web/nku/aktuality/-/journal/rss/33855/1300577?refererPlid=59\)](#)

[Vyhlásenie o prístupnosti \(/vyhl%C3%A1senie-o-pr%C3%ADstupnosti\)](#)

Vytvorené v súlade s [Jednotným dizajn manuálom elektronických služieb](#). (<https://idsk.gov.sk/>)

Prevádzkovateľom služby je Najvyšší kontrolný úrad SR.

